
Kyrkomötet Kyrkolivsutskottets betänkande 2011:5

Utbildning i församlingsutveckling

Sammanfattning

I detta betänkande behandlas motion 2011:42 Utbildning i församlingsutveckling. I motionen föreslås att kyrkostyrelsen får i uppdrag att föreslå att församlingsutveckling och pastorala strategier ska ingå som obligatoriska moment i prästutbildningen och i kyrkoherdeutbildningen. Motionären föreslår också att kyrkostyrelsen får i uppdrag att utarbeta ett studiematerial med olika modeller för församlingsutveckling.

Utskottet anser att präster inte får tillräcklig utbildning i frågor om strategi och församlingsbyggande för att möta vår tids utmaningar. Utbildningen på detta område behöver stärkas framför allt i den *Behörighetsgivande utbildningen för blivande kyrkoherdar* och i den fortbildningsverksamhet för kyrkoherdar som stiftens bedriver genom utbildningsmoment som handlar om församlingsutveckling och pastorala strategier.

Utskottet konstaterar också att det redan finns litteratur och studiematerial i ämnet.

Utskottet föreslår att avslå motion 2011:42 i sin helhet, men med anledning av motion 2011:42, punkt 1 ge kyrkostyrelsen tillkänna vad utskottet har anfört.

Utskottets förslag till kyrkomötesbeslut

1. Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2011:42, punkt 1.
2. Kyrkomötet beslutar med anledning av motion 2011:42, punkt 1, att ge kyrkostyrelsen till känna vad utskottet har anfört.
3. Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2011:42, punkt 2.

Motionens förslag

Motion 2011:42 av Berth Löndahl, Utbildning i församlingsutveckling

1. Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att föreslå att i den pastoralteologiska utbildningen för präster och i kyrkoherdeutbildningen skall församlingsutveckling och pastorala strategier ingå som ett obligatoriskt moment.
2. Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att utarbeta ett studiematerial om olika modeller för församlingsutveckling i syfte att stärka kyrkoråd, arbetslag och aktiva medlemmar till ett ökat ansvarstagande i att bygga församling.

Bakgrund

Under 2010 behandlades motion 2010:60 om *Kvalitativa mätmetoder i församlingsarbetet* av Ola Isaksson och Roland Johansson. I Kyrkolivsutskottets

betänkande KI 2010:6 redogörs för olika utvecklingsmetoder som finns tillgängliga när det gäller församlingstillväxt. Utskottet konstaterade att det redan finns användbara mätmetoder och kyrkomötet beslöt avslå motionen.

Grundutbildning

Den pastoralteologiska utbildningen, vid pastoralinstituten i Lund och Uppsala samt Johannelunds teologiska högskola, är en grundläggande utbildning för blivande präster. Målet är att de blivande prästerna förstår sin egen kommande yrkesroll och det sammanhang, arbetsliv såväl som församlingsliv, som den ingår i. Detta utgör en grund för att sedan också kunna reflektera kring olika strategier för utveckling av församlingslivet.

I den pastoralteologiska utbildningen får de blivande prästerna en förberedande utbildning i församlingsutveckling och pastoral strategier. Detta sker framför allt i ämnet ledarskap, men också i andra ämnen. Inom ämnet teologisk tolkning, men också inom liturgik, homiletik, kateketik och själavård sker detta, genom att fokus i undervisningen under senare år flyttats alltmer från prästen till församlingen. Därmed blir frågor om församlingssyn ännu mer aktuella och frågor om församlingsutveckling kan belysas från olika håll.

Undervisning om och reflektioner kring ideellt ledarskap och medarbetarskap, om idéburna organisationer och om skillnaden mellan föreningsliv, kommunal verksamhet och företagsverksamhet är viktig för att kunna tolka kyrkans verksamhet och verklighet och kunna bidra till dess utveckling.

Antalet huvudämnen har ökat vid pastoralinstituten sedan 2006, från fyra till sex, där ledarskap och teologisk tolkning numer också ingår som huvudämnen. I Uppsala är särskilda lärare anställda för huvudämnena teologisk tolkning och ledarskap. Exempel från undervisningen som tar upp församlingsutveckling och pastoral strategier är *Ledarsyner och prästens roll som ledare*, *Att organisera församlingsarbete*, *Seminarium om församlings organisering*, *Medarbetarskap* och *Leda utveckling och förändring*.

I prästutbildningen vid Johannelund teologiska högskola har också undervisning om ledarskap och församlingsutveckling ökat under de fem senaste åren. Obligatoriskt för den blivande prästen är bland annat akademiska kurser som innehåller församlingsstrategiska perspektiv, *Religionspedagogik* 7,5 hp, *Perspektiv på församlingsutveckling*, 7,5 hp samt *Den missionella kyrkan* 7,5 hp.

Behörighetsgivande utbildning för blivande kyrkoherdar i Svenska kyrkan

Efter beslut i kyrkomötet infördes under 2008, *Behörighetsgivande utbildning för blivande kyrkoherdar i Svenska kyrkan*. Utbildningen riktar sig till präster med minst två års anställning i Svenska kyrkan och som har för avsikt att söka en kyrkoherdetjänst. Utbildningen ges som uppdragsutbildning i samarbete med högskolor vid fyra platser i landet och omfattar 15 hp. Varje år erbjuds sammanlagt 96 utbildningsplatser och vid utgången av 2012 beräknas 365 präster ha gått kursen. I utbildningsplanen (SvKB 2008:3) står det,

Efter avslutad kurs skall deltagaren ha förmåga att reflektera pastoralteologiskt över organisation och ledarskap inom Svenska kyrkan, ha förvärvat kunskap om ett professionellt chefs- och ledarskaps villkor och förutsättningar utifrån olika perspektiv samt kunna kommunicera tvärvetenskaplig kunskap inom områdena kyrklig organisation och ledarskap i både tal och skrift.

Under senare år har ämnet församlingsutveckling aktualiserats genom olika rapporter om Svenska kyrkans när- och omvärld men också genom litteratur och studiematerial att använda i den lokala församlingens utvecklingsarbete.

Kyrkokansliet producerar *Nyckeln till Svenska kyrkan – en skrift om organisation och verksamhet och ekonomi*. Syftet är att ge kunskap och inspiration till förtroendevalda, anställda och frivilliga för att möta de utmaningar som Svenska kyrkan står inför. Nyckeln beskriver en kyrka som i viss mening är homogen, samtidigt som olikheterna församlingarna emellan tilltar. Förutsättningar, livsbetingelser och behov skiljer sig alltmer åt.

I *Svenska kyrkans medlemmar (2011)* stärks uppfattningen om att församlingarna blir allt mer differentierade, en situation som förutsätter att utvecklingsmodeller, strategier och kommunikation anpassas till den plats där man befinner sig och de förhållanden som finns där.

I *Församlingar mot strömmen (2009)* har *Andreas Sandberg* tagit fasta på församlingarnas olikhet och tittat närmare på vad Svenska kyrkan kan lära av de församlingar som har en positiv verksamhets- och medlemsutveckling.

Verbum har också litteratur och studiematerial i ämnet församlingsutveckling, bland annat Fredrik Modéus bok *Längta efter liv Församlingsväxt i Svenska kyrkan* som är en reflektion kring församlingstillväxt i Svenska kyrkan. Åsa Nyström och Klas Lundström, lärare vid pastoralinstitutet i Uppsala respektive på Johannelunds teologiska högskola, har tillsammans skrivit boken *Utveckla församlingen*. Syftet med boken är att genom olika metoder lyfta fram det som är positivt i församlingens nuvarande situation men också skapa motivation till förändringsarbete.

Utskottets överväganden

Utbildning i församlingsutveckling

Utskottets förslag:

Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2011:42, punkt 1.

Kyrkomötet beslutar med anledning av motion 2011:42, punkt 1, att ge kyrkostyrelsen till känna vad utskottet har anfört.

Utskottet konstaterar att Svenska kyrkan befinner sig i en brytningstid och står som organisation inför stora utmaningar nu och i framtiden. Utmaningarna handlar om förändringar i både samhälle och kyrka.

Villkoren för kyrkan ser inte ut som tidigare. Vi lever idag i ett samhälle präglad av mångkultur, mångreligiositet och ökad sekularisering, och det är inte lika självklart att kyrkan är en naturlig samlingsplats för människor i livets olika skeden. För att möta dessa och många andra utmaningar som kyrkan står inför krävs en förmåga att utforma mål och strategier.

Utskottet anser att präster inte får tillräcklig utbildning i frågor om strategi och församlingsbyggande för att möta vår tids utmaningar. Utbildningen på detta område behöver stärkas framför allt i den *Behörighetsgivande utbildningen för blivande kyrkoherdar* och i den fortbildningsverksamhet för kyrkoherdar som stiftens bedriver. Utskottet menar därför att den *Behörighetsgivande utbildningen för blivande kyrkoherdar* bör innehålla utbildningsmoment som handlar om församlingsutveckling och pastorala strategier.

Prästupbildningen och de övriga kyrkliga utbildningarna håller på att förändras och beslut om innehåll och form för utbildningar kommer att fattas under 2012. I arbetet med att formulera utbildningsplaner för de kyrkliga utbild-

ningarna menar utskottet att det är nödvändigt att församlingsutveckling och pastorala strategier beaktas.

Utskottet vill med anledning av motionen göra stiftens uppmärksamma på behovet av församlingsutveckling och menar att denna fråga är viktig att lyfta vid de samtal som pågår mellan stift och nationell nivå.

I stiftens fortbildningar för verksamma kyrkoherdar finns en möjlighet att skapa fortbildningar mer anpassade till den lokala situationen än vad grundutbildning för blivande präster och *Behörighetsgivande utbildningen för blivande kyrkoherdar*, ger utrymme för.

Mot bakgrund av att utbildningen för blivande präster håller på att förändras och att beslut om en ny utbildning kommer att tas 2012 föreslår utskottet att kyrkomötet beslutar med anledning av motion 2011:42, punkt 1, att ge kyrkostyrelsen till känna vad utskottet har anfört.

Utskottets förslag: Kyrkomötet beslutar avslå motion 2011:42, punkt 2.

Utskottet bejakar motionärens intention att involvera förtroendevalda och anställda i frågor som rör församlingsutveckling och pastorala strategier. Det behöver finnas en samlad kompetens på nationell nivå när det gäller dessa frågor. Däremot menar utskottet att det inte finns något behov av att kyrkokansliet utarbetar något studiematerial eftersom det redan finns litteratur och studiematerial i ämnet. Utskottet föreslår att motion 2011:42 punkt 2 avslås.

Uppsala den 29 september 2011

På Kyrkolivsutskottets vägnar

Carina Etander Rimborg, ordförande

Eva Lindström, sekreterare

Beslutande: Carina Etander Rimborg, ordförande, Ann-Sofie Nelstrand, Erik Jonsson, Birgitta Lindén, Bengt A Gustavsson, Christina Meltin Westerlund, Cecilia Brinck, Kristina Sandström, Hans G Erikson, Ann-Sofie Persson, Anders Åkerlund, Roland Johansson, Marianne Kronbäck, Britt Louise Agrell och Britta Broman.

Övriga närvarande vid beslutstillfället: Mary Österström, Kjerstin Sörngård Thulin, Helena Utskottet menar att med anledning av den nya skollagen behövs ett diskussionsunderlag eller likvärdigt material till stöd för församlingarna i sitt arbetet med skolan om skolavslutningar i kyrkan. Nordvall, Christer Björk, Kerstin Bodell, Elisabeth Rydström, Kerstin Rossipal, Anna Ekström, Stig Domargård, Ann-Ida Fehn och Berth Löndahl.

Biskoparna Antje Jackelén och Sven-Bernhard Fast har deltagit i utskottets överläggningar.